

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Manuale parochialium sacerdotum

[Leipzig], 1489?

[Manuale parrochialium sacerdotum.] Quoniam ex quorundam simplitium ignorantia sacerdotum

[urn:nbn:de:bsz:31-310108](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-310108)

Noniam de quorundam

simpliū ignorantia sacerdotū aliqñ quedā sunt que
vergere possūt in suarū ⁊ aliorū periclm animarū. Hoc
eis sub breuitate notauim⁹. Nō vt ipsi occasione istorū in aliq
obligent de nouo. sed vt his que agere dñt simplicit̃ informenē

Capitulum primū de sancta sinodo

Sacerdotes igit̃ ad sanctā sinodū pfecturi debent ad
vertere vtz aliqui in ipsorū parrochijs sint infirmi. et
eos anteq̃ iter arripiant visitare et facere circa eos qđ
faciendū est p salute animarū eorū. Venientes aut̃ ad sino
dū tam honeste ⁊ religiose in via ⁊ in hospicijs q̃ nō suspecta s;̃
honestā sunt. Debent in om̃ibus se habere vt de laudabili eorū
cōuersatione edificari valeant hoc videntes ⁊ deū in ipsis glori
ficare. Siquis aut̃ illoꝝ qui dñt sinodo interesse aliqua vrgē
te necessitate p̃peditus venire non potuerit. nihilomin⁹ sit solli
citus et intentus q̃ per aliquē discretū de his q̃ interfuerūt si
nodo acta sibi sinodi referantur. Ingressi aut̃ sinodū tā ser
mone q̃ alia que sibi dicunt̃ auscultare dñt trāquille pacifice et
quiete. Et mādata ibidē facta cū diligenti sollicitudine memos
rie retinere. Et tpe suo executioni mandare ⁊ quousq; epūs ex
eat nisi vrgens cogat necessitas de sinodo non exire.

Capitulum scđm de sacramento baptismatis

Baptismus ⁊ oia alia sacramēta sūt cū honore maxio
⁊ reuerētia celebrāda ⁊ cū magna cautela maxie in p
latione verborū in quib⁹ tota vis sacēi consistit. s. vt cū aliq; bap
tizat dicat Ego baptizo te in noie p̃ris ⁊ filij ⁊ spūs sancti. Dñe
etiam laici a sacerdotibus instrui ⁊ pater et mater pueri bap
tismi qualē in necessitatē articulo debeant baptizare ⁊ q̃ caute
integre et distincte vba ista Ego baptizo te in noie p̃ris ⁊ filij ⁊
spūs sancti debeant exprimere in vulgari suo. Cōiuges aut̃ qui
infantē p̃priu in tali casu bona fide baptisauerit poterit nihilomin⁹
postea in trepide matrimonio suo vti. Itē postq̃ infantis

A ij

caput natū fuerit si de morte timēs obstetricē v̄l alia p̄sona bap-
tiset eū fundēdo sup̄ caput e⁹ aquā dicēs· ego baptiso te in noīe
p̄ris ⁊ hūc credim⁹ eē baptisatū **S**i autē manus vel aliqd̄ mē
h̄z prius nāscerēt ⁊ baptisaretur nō credim⁹ in hoc casu bap-
tismū esse perfectū **I**nterrogādus autē est laicus a sacerdote
q̄ in necessitate puulū baptisauit· **S**i baptisādo oīa v̄ba ista· s.
Ego baptiso te in noīe p̄ris ⁊ filij et sp̄itus sancti· plene exp̄res-
serit in latino v̄l vulgari **S**i autē puul⁹ sit a laico debito mo-
do baptisatus· tūc sup̄ sacz fontē ē a sacerdote crismate in ver-
tice inungendus ⁊ etiā sine immersione ⁊ platiōe p̄dictoz ver-
boz scz· **E**go baptiso te in noīe p̄ris ⁊ filij et sp̄us sancti· sūt oīa
alia que ibi solent fieri diligenter explēda **S**i v̄o dubiū fuerit
v̄tz puul⁹ sit baptisat⁹· tūc p̄sbyter immergendo puez d̄z dicē in
hūc modū **S**i baptisatus es nō rebaptiso te· s; si nodū baptisa-
tus es **E**go baptiso te in noīe p̄ris ⁊ filij et sp̄us sancti **A**d
eleuandū puez de sacro fonte pauci autē patrini sufficiūt v̄tpote-
dūo v̄l tres ⁊ vii⁹ in cōfirmatione p̄pter impedimēta matrimo-
niū q̄ extētionibus ad ista duo sacramēta p̄tingūt que nimiruz
adeo sūt valida q̄ fm̄ canones impediūt matrimoniū p̄trahen-
dū et dirimūt iā cōtractū **E**t quā fm̄ canonicas institutiōes
postq̄ plures sunt vna caro effecti altero illoz de baptismo pu-
erū eleuāte alter similiter licet eū nō eleuet sit patrinus· sufficit
si alter illoz infantē teneat in baptismo **P**aruuli autē q̄ cito
fieri potest deferēdi sūt ad ecclesiā baptisandi· nec p̄pter patri-
nos aliunde forsitā p̄gregandos vel alijs de causis est eoz bap-
tismus deferēd⁹· ne absq; baptismo aliquo casu moriat **C**ris-
malia vero infantū munda habēda sūt ⁊ noua ⁊ tam magna
vt in ip̄is totaliter puer inuoluatur· ne aliū p̄ant lineant q̄ mas-
tres eoz nō retineant s; ad ecclesiā deferāt quādo primo missā
audire sūt puerperij tpe cōsumato que solūmō in ecclesie vsi-
bus dñt cedere ob baptismalis reuerentiā sacramēti **S**acros
aut fontes dñt sp̄ tenere p̄sbyteri· cooptos et sera firmatos· et
eoz aliqñ frequēter innouare· vt ipsius aque corruptio deuoti
puē cuiuspiā nō diminuat aut etiā sc̄daliset **S**acoz etiā crisma

cū oleo benedicto debet sub diligenti custodia clauis custodiri.
sicut statuit innocētius tertius in consilio generali Illi vero qui in
die cene vel alias mittunt ad ecclesiam cathedralem sacrum oleum vel
crisma petitori mundi et honesti debent esse ne sint indigne res
tam sacras deferre et securi ne in aliquo sacramentis huiusmodi
abutantur et discreti ut sciant discernere ubi crisma ubi oleum sit
ponendum Et quod caute in via et in hospitiis sint seruanda.

Capitulum tertium de sacramento confirmationis

Acerdotes aduentum episcopi visitantis prescientes de
bent coram episcopo populum et illos maxime qui ipsius
consilio indigent ad audiendum verbum dei et confirmationem susci
pienda; in ecclesia conuocare **A**dulti vero qui confirmandi sunt
debent prius profiteri et portare secum bendellos mōdos longos
et latos et eos iam confirmati ad minus per triduum die ac no
cte deferre ne crisma possit alijs panis tangi bendellis aut et fro
te lotis in tali loco mūdo et honesto aqua fundenda est ubi ne
queat conculcari **I**eiuni aut si fieri potest omnes hoc sacramē
tum debent suscipere et non suscipere nisi semel **N**ō paruulus
merito nō confirmatur donec habeat memoriā competentē ne
processu tempis an sint confirmati ignorantes se faciūt denuo cō
firmari **V**erūtamenē quos episcopi baptisant statim post bap
tismum cōfirmant **Q**uapropter de his scilicet adultis qui sint con
firmati non conuenit dubitare **I**n confirmatione aut possunt
qui volunt sibi nomina mutare.

De sacramento altaris Capitulum quartum

Acerdos ministrans quod hostia sit integra et absque ma
cula et vinum purum et sine fecibus debet attendere diligenter
et ne aquam omittat **D**e hac vero sufficit infundere in calicem unam
guttam quam infundens et quoniam euangelium legit debet petere benedi
ctionem ab ipso si sit presens **S**i autem aquam infundere quod
absit sacerdos omiserit debet quod cito aduerterit apponere **V**e
rūtamenē ante presecrationem nō postea hanc infundat **S**i vero pacta

A ij

consecratione hostie nec vinū nec aquā inuenerit in calice dicitur ita
tūc utrumque in fundi et tūc incipiēte sacerdote a simili modo sūt
more solito cetera psequenda **M**atutias autē .7. primā anteq̄
celebraret dicitur sacerdos audire **A**n̄ absolutiōz ant̄ sacerdos nō dicitur
celebrare si sciēter excomunicato cōmunicauerit non pcesso **I**n
nūero autē collectarum in missa dīcendoz r̄p̄fationū .7. modo se
habendi ad altare et huiusmodi cōgruit vt sue cathedrali eccle
sie presbiter se conformet. **D**ecet etiam vt clericus in missa mis
nistrans vel qui legit epistolā cappa clausa vlt̄ sup̄ pellitio sit in
dutus **S**i quis v̄o presbiter demoniacus q̄ deus auertat fur
iosus lunatic⁹ vlt̄ morbū caducū patiens aut leprosus efficiatur
celebrare nō debet vlt̄erius ep̄o inconsulto **H**oz autem demo
niacus ante plenā liberationē nūq̄ dicitur p̄m quosdam doctores
missā celebrare. **S**c̄dm̄ alios vero in nullo tpe etiam si plene
fuerit liberatus furiosus quoq̄ et lunaticus .7. qui morbum
caducū patit si passiōes isti eis raro accidāt .7. absq̄ spume ere
ctione ac vocis pfuse emissiōe possūt de sui licentia ep̄i celebrare
ita tamē q̄ iuxta se habeāt aliū sacerdotē q̄ cepta officia sup̄
pleat si illi defecerint et si ad terrā collidant **S**i eis frequēter ac
cidāt vlt̄ etiā raro s̄z cū spuma .7. voce confusa dñt omnino cessa
re ab officio missę **L**eprosus tñ qz incurabilē morbū h̄z postq̄
de lepra eius constiterit celebrare nō dicitur. **D**ozro si postq̄ sacer
dos inceperit **T**e igit̄ s̄ḡuis p̄ nares ei⁹ irrupit vlt̄ alios h̄m̄ol
di casus ei acciderit ponat signū de cera sup̄ dictionē quā dice
bat qñ casus ille ei accidit **C**essāte v̄o sanguine manibusq̄ na
ribus in silētio lotis ad signū cere redeat .7. p̄cedat mutat tñ
p̄us vestimētis sacerdotalib⁹ .7. p̄anis altaris si q̄ sint sup̄ quos
eciderit s̄ḡuis e⁹ **S**i autē p̄pter huiusmodi sanguis eruptiōz ip̄
se moraretur posset ali⁹ presbiter explere qd̄ iste dimiserat sine
pletū ad signū in quo p̄m⁹ dimiserat inchoādo **C**ū autē dicit
sacerdos q̄ pridie q̄ pateret pollicē et indicē vtriusq̄ man⁹ cū
palla altaris tergat **Q**ui postq̄ hostiam super altare accepē
rit eam in altum non eleuet donec dixerit. **H**oc est enim corp⁹

menum. que verba sunt distiñete attente et deuote p̄ferenda.
In fractione vero hostie cauendum est sacerdotibus ne digi-
tis nisi pollice et indice tangat eam. **P**ost sumptionem domi-
nici corporis bis vinum super digitos et calicem est sumendus
ne aliquo de sacramento possit in ore presbiteri vel in calice re-
manere. et tunc si fieri potest ab expuendo est aliquantulū aba-
stinendum. **A**lioquin in tali loco expuendum est. qui sit mōus
et honestus vbi sputū nequeat conculcari. **S**anesi musce v̄l a-
raneae vel aliquod tale in calicē ceciderit q̄ vix sine vomitu aut
corporis periculo possit sumi sanguis sumat et vino superfuso
illud qd cecidit abluatur et ablutio a sacerdote. v̄l ab alio bo-
nam conscientia habente sumat postea illud quod cecidit in sa-
crario cōburatur. **N**ex si q̄ de sanguine domi ceciderit sup cor-
porale vel pallam aut sup sacz aliquod indumentū sugenda ē
ps sanguine tincta ⁊ diligentissime abluenda ⁊ ablutio p̄ma et
sc̄da a sacerdote sumēda. **A**lle v̄o in sacrario sūt fundende. ps
aut panni p̄dicti que fuit sanguine christi tincta ē fm quosdam
sc̄denda. et sicut iā dictū est lota p̄ reliquijs reseruāda ⁊ sup
illam scripturalibusmodi consuenda est super pannum istum
cecidit sanguis christi dei nostri. **S**i autem super aliud indu-
mentum vel pannū benedictū ceciderit sanguis christi sugatur
ps tincta et abluatur. et ablutio a presbitero sumatur vt supra
et pars illa decisa in sacrario p̄buratur. **S**i vero in terrā v̄l li-
gnū vel lapidē ceciderit lingendus radendus ⁊ extergend⁹ est
locus ille. **E**t pannus in aliquo loco abscondito reponend⁹.
Calix aut post missā est panno inuoluend⁹ quem non tractēt
ministri altaris qui non sunt subopacoñ nuda manu. **A**m-
pule vero in ministerio altaris decentes et operculū habētes in-
tegre sunt habende. et mundissime reseruande. quas esse lignes
as nō decet. et ad vinū tenendū cupreas nō cōuenit ne in ipsis
aliquaten⁹ corūpat. **A**ltari magna debet exhiberi reuerentia
maxie aut qm missaz solēnia celebrant ob reuerentiā saluatoris
ibi cuz spiritibus angelicis indubitanter existentis q̄ciscunqz

missarū solēnia presbiteris celebrant. **C**eterū in altari in q̄ ara
est enormiter fracta celebrandū nō est ep̄o incōsulto. **A**ltaria
v̄o portatilia dūt eē tam magna vt sup̄ ea possit calix ⁊ hostia
totaliter collocari. nō sup̄ lignū si in ipso sint altaria hutusmōi
sigillata. **D**ebēt etiā altaria m̄da a telis araneaz puluere ⁊ ab
alijs imūdicjs p̄seruari. **N**ō em̄ decz sordes aut indecētias ne-
gligere que etiā de decent in nō sacris. **D**ecenter etiā altaria
sūt ordināda fm̄ ecclesie facultatē. **O**rnāmēta quoq; ecclesiarū
nō nisi vsib; ecclesiasticis sūt applicāda. **S**ūt etiā postq̄ nimis
vetusta fuerint pburenda. **L**intbeamina quoq; altaris et indu-
mēta sacerdotalia m̄da ⁊ integra sunt h̄nda p̄cipue cozpalia et
palle. **H**ec aut sine appositione p̄anoz nō tm̄ semel in anno. s; q̄
ciens puenit in vase m̄do ad hoc si fieri potest specialiter depu-
tato lauanda sunt ab aliqua virgine honesta vidua v̄l matro-
na. **C**ozpozalia lauāda sūt a presbiteris tm̄ v̄l clericis in vasis
ad hoc appropziatis. **Q**uod si aliqua necessaria vrgēti im-
pediente ad plenum lauari non possunt. lauent saltem aqua
sacrario infundenda. **D**einde tradant ea lauanda alicui de mult-
eribus supradictis. **D**ozro quidē in ramis palmarum ⁊ de-
inde per totam ebdomodam affectuose et attente populū eozū
ammoneant sacerdotes ne in die pasce communicent in aliquo
peccato mortali nec etiā in volūtate peccādi mortaliter que siq̄-
tem est mortalis. **I**n die v̄o pasce etiā instanter ⁊ diligenter po-
pulū inducant ne cū impetu ⁊ festinatiōe. s; mature tēpestiue
humiliter ac deuote accedāt ad dom̄ici cozpozis p̄cipiendū sa-
cramentū. **Q**ruū est etiā et secuz vt postq̄ cōmūcauerit sp̄e po-
pulus vinū ei vbi cōmode haberi potest ad parūper bibenduz
pozrigatur ne aliquid de sacramēto in eius ore valeat remane-
re. **I**psū aut cozpus dominicum in loco eminenti decenti ho-
nesto ⁊ m̄do et sub clauē speciali v̄l luqueto in pixide mundis-
sima ⁊ honesta ⁊ fm̄ ecclesie facultatē p̄ciosa debz taliter cu-
stodiri. ne ad illud man; temeraria extēdi valeat ad aliq̄ nepha-
ria exercenda. **I**n predicta vero pixide pannulus mūdus ⁊ al-

būs est habendus vt sacramenti minutie possint cautus adu-
nari et loco et tempe sumi **D**ebent preterea parrochiani a pre-
sbyteris amoneri. vt vbiq; deferri vident corp^o christi statim
iunctis manib⁹ ⁊ flexis genibus debitam ⁊ deuotā et exhibeāt
reuerentiam suppliciter adorando qđ cū sacerdos defert ad in-
firmū caute reuerenter mature ⁊ deuote d; ferre dicendo septez
psalmos aut canticū graduum vel huiusmodi et lumine et aq̄
benedicta ⁊ cāpanula pcedētib⁹ vbi ⁊ qñ p̄mode obseruari.

De sacramento confessionis Capitulum quintum

Iligenter debet attendere sacerdos q̄ parrochiani sui
omnes etatem habentes ad min⁹ semel in anno p̄fiteāt
Ipsi autem audiendo confessiones humili vultu et oculis ad
terram defixis audire debent et precipue mulierē **E**t monere
confitentem cōfiteri integre atq; pure alioquin ei dicat confessi-
onem non valere ad salutem **I**ntegre aut̄ ideo dicimus. quoz
niam vnscū peccatū mortale volūtarie retentum sufficit ad dā-
nationem eternam **L**auere aut̄ debent sacerdotes ne confessio-
nes duoz simul audiant nec confessionem alicuius etiam me-
tu mortis reuelent **S**ciendū est qđ qui peccatū in penitenti-
ali iudicio detectum presūperit reuelare non solum a sacerdo-
tali officio deponendus est verumetiā ad agendū perpetuā pe-
nitentiam in artū monasterium est detrudendus **S**acerdos
aut̄ a quo parrochianus suus petit licentiam confitendi alij sa-
cerdoti discreto liberaliter debet concedere ne licentia negata
ocasio fiat ei remanendi in peccato **D**ebent etiam presbyteri
esse cauti ne penitentiam infungāt mulieribus cōiugatis p̄ter
quam viri earum suspectas habeāt de violatione fidei marita-
lis **I**n confessionibus ē etiā sacerdotibus cauendum ne ali-
quid exigant pro ipsis audiendis ne pauperes oblationez non
habentes a confessione occasione huius rei retrahantur **I**tez
misse celebrande non sunt in penitentia nisi presbyteris iniun-
gende vt in hac pre om̄is spes auaritie deuitet. sed alio mō sunt
iniungende penitētie faciēde **L**auendū est etiā sacerdotib⁹ ne a

peccatis absoluant que retinent sibi epi. nisi sup hoc habeat licentiam specialem. sed tales casus reseruet illis qui hnt epi ptem
Quonia aut mlti nimis rudes sut in suis confessionibus faciendis instruendi sunt publice ab eorum presbiteris in principio quadragesime quo sit confessio faciēda. videlicet vt cū humilitate et reuerentia ad sacerdotē accedāt. et flexis genib⁹ iunctis manib⁹ et capite velato si mlieres sut piteant. in hūc modū **C**onfiteor deo et beate marie vginī et omnibus sacct et tibi patri qz peccauit nimis in tali et in tali peccato et taliter et totiens et in tali loco. nec nō in tali tpe. et p tot coadiutores **M**ulieres vō sunt instruēde ne ante faciē sacerdotis. sed ad eius latus se collocēt. ne in faciē videant. quas cū audiūt cōfessor tam bone tē tā religiose et tā sancte dnt eas audire ne pateat celestis qui videt in abscondito in aliquo offēdatur **I**nquirentes aut psbiteri de peccatis curā dnt diligēter habere. et cautelā inqrendi studiose. et sigillatim vitia vtitata. inuitata vō nō nisi a lōge. et p aliquā circūstantiā. sic vt expet vitiiū illud de q cōfiteatur de materia pfitendi. in expertis vō nō de occasio intelligēdi quid sit huiusmōi pctm **T**ē ad audiendū cōfessiones. eligend⁹ est in ecclesia locus tā cōis et patens. vt ab omnibus possit videri cōfessor. ne de loco. suspecto scādalu aliqd aut suspitio oriat. **L**audendū ē aut p fessorib⁹ ne a pfitente qrant nomina psonarū cū quib⁹ peccauerit. sed circūstantias tm que faciūt ad q̄uationē peccati quod sine his de peccati cōtitate bene iudicare nō possit **P**oterit aut in peccatorū inquisitionibus pcedere isto mō. nisi habeat p manib⁹ meliorē **D**e supbia sic. fecisti aliqd vl dixisti p laude seculi hnda vel honozē seculari **P**lacuit tibi vanus ornatus in capite. tuo. aut in vestib⁹. vl equitatura. sicut sut coronule d florib⁹ aurifrigiū. calcaria. pectoralia deaurata et hūiōi vanitatē hntia. **I**mpugnasti sciēter veritatē **O**biasti sciēter auctoritati maioris tui **Q**d saliorū erat ascripsisti. tibi fusti inobediēs ecclesie **D**ixisti obprobriū alicui ex supbia **B**laspemasti nomē dei. aut beate marie. vl aliorū sanctorū.

Fecisti aliquas superfluas expensas de laudis humane **C**omunica-
sti scilicet excoctas in casu non processu **D**e inuidia sic **D**isplicuit
tibi bonum alteri. vel placuit tibi eius malum causa inuidie **D**ixisti
malum de bonis. vel de persona alteri **S**emisasti discordiam **D**ama-
nasti aliquem **L**acuisti bona alterius ex inuidia **D**e ira sic
Habes iram **P**ercussisti aliquem pro ira. **D**ixisti contumeliam patri
vel matri vel alii **D**anificasti aliquem pro te vel pro alio siue accusando
ad dominum suum siue scindendo arbores siue pro incendiis. vel alio
modo **I**mpediisti bonum alicuius causa odii. **F**ecisti rixam discor-
diam homicidium vel vulnera **D**e accidia sic **F**uisti tepidus ad
bonum agendum cum posses **D**imissisti surgere ad matutinas vel ire ad
missam propter segnitiam. **F**uisti ociosus **D**istulisti proterius. **I**neglexisti
agere premissam tibi iniunctam **D**istulisti ex negligentia iniuste abla-
tum restituere **I**ncidisti in aliquid desperationem **D**e auaritia **F**u-
isti simoniacus in ordine in beneficio aut in missa ex cupiditate cele-
brando. aut sacramenta ecclesiastica ministrando **F**uisti usurarius
fur. raptor. plurimorum. aut mentis causa lucri **P**erhibuisti ex auari-
tia falsum testimonium **F**registi ex cupiditate facta celebranda **L**o-
missisti sacrilegium aliquo furtive ab ecclesia extrahendo. aut res
ad ecclesiam pertinentes. vel crucem calicem et ornamenta eius primitie. deci-
me. oblationes et huiusmodi **E**xtra ecclesiam pro furtivis. aut violentis
usurpando **M**ouisti metam in agro alteri. habuisti aliquod de ver-
ra vel ludo **H**abuisti voluntatem rapiendi furacem vel alter male ac-
quirendi. licet non perduxeris ad effectum **D**e gula sic. **F**uisti eberus
fregisti ieiunia consuetudinaria nisi in necessitate **C**omedisti cau-
sa gulositatis. propropre. laute nimis. ardent. studiose propropre
et ante horam laute. et exquisita cibaria. studiose. et cum superfluis
et exquisitis apparatus. **F**requentasti tabernam **D**e peccato luxurie
sic dicit in quere sacerdotes circumstantias que in hoc usu continentur.
Quis. quod. ubi. que. quies. cur. quomodo. pro his **Q**uis. et si clericus
aut plugatus vel sanguineus. vel copater. vel comater. vel frater
aut soror spiritualis **Q**uis. et si est fornicatio vel adulterium. aut
magis peccatum quod commissum. vel occultum vel manifestum;

Ubi .i. in quo loco sacro vl nō . aut in religioso. **P**er q̄s sc̄z
auxiliatores vl nūmos pctm̄ pm̄isisti. **N**ā fm̄ aplm̄ ad Roma
Nō solū q̄ pctm̄ mortale faciūt: s̄z q̄ facientib⁹ p̄sentūt digni s̄
morte eterna. auxiliatoz tñ noīa nō q̄rant a p̄fitēte nīti super
modū sup̄ eodē capitulo positū. **Q**uoties .i. q̄t vicib⁹ et cū q̄t
psonis. **C**ur .i. qua tēptatione. vtz p̄uent⁹ ab ipsa. an tu solli
citaris te ad peccandū. **Q**uō .i. vtz fm̄ naturā vl cōn. **D**ñ
.i. vtz in solēntate vl in q̄dragesia vl alio tpe ieiunij. **I**n p̄di
cto aut peccato qd̄ ē cōn naturā dñt sacerdotes intrōgare cau
tissime. s̄ hoc modo. nisi forte dñs inspirauerit meliozē. **A**ccidit
tibi vnq̄ pollutio. **S**i dicat nō nihil querat vltēri⁹ de hoc pec
cato. **S**i dicat q̄ acciderit. querat p̄fessor dormiēdo aut vigi
lādo. **S**i dicat vigilādo subiūgat sacerdos dicēs. cū muliere vl
absq̄ ea. **S**i dicat absq̄ ea querat quō. vt ex ore ei⁹ extrahat.
Si vō dicat q̄ nō acciderit sibi absq̄ muliere. nisi dormiēdo
forsitā nihil querat vltēri⁹ de hoc peccato. ne fumentis aper
at puteum coopertū. **Q**uerendū est etiam a penitente. vtz
choreas duxerit. vl ipis spectaculis ad lasciuam carnis incitā
tibus libenter interfuit. vel si appetens videri ad concupiscenti
as carnis se ornauerit. contra quod dicit beatus **A**ugustinus
Neq̄ em̄ cum proceditis feminas videri. p̄hibemini. sed appe
tere vel ab ipsis appeti criminōsum est. **Q**uerendū est etiam
an fecerit aliqua sortilegia aliqua de causa. **E**t si dicat sic que et q̄
bus de causis. **E**t sciendum est q̄ in omnibus peccatis quo
rum actus sunt mortales possumus sola voluntate peccare.
Si em̄ velit aliquis fornicari aut furari. et sic de alijs peccatis
mortalibus. et non potest. non est dubitū quin peccet mortā
liter in tali volūtate. **U**nde dominus in euangelio. **Q**ui vl
derit mulierem ad concupiscendam eam. iam mechatus est eaz
in corde suo. **C**ōsentientes etiā volenti peccant mortaliter.
et in eadē damnatione sūt fm̄ verbū apostolicū paulo sup̄ius
interfertū. **S**ciendū etiā ē q̄ peccata de quib⁹ certi sum⁹. q̄ ea
nō fecim⁹ si debem⁹ p̄siteri. **T**imeo me tale peccatū fecisse q̄ mi

hi videntur propter tale vel tale quid. **L**u autem penitentiae sint arbitrarie quod
de singulis peccatis penitentia iniungenda discretioni relinquitur. prout
confessoris quod causetur dicitur esse ut tale iniungat penitentiam ne penitentiae magnitudo
die redeat ut canis ad vomitum de penitentia proficienda desperando. **S**i
enim in penitentia non satisfecerit plene in purgatorio. sicut penitens obie
rit per residuo punietur. **S**i autem impenitens migraverit eternaliter cru
ciabitur in inferno. **N**e vero propter leuitatem penitentiae peccator nimis securus
se putet dicitur eidem immotescere ad quam penitentiam tenet si eam tenere possit
vel vellet. **I**n dubiis autem dominus est spiritus episcopi consulere confessores vel eius
penitentiarum aut alios sapientes. **C**auentes attentius ne personam per quam requirunt
consilium nominent nec aliquam circumstantiam exprimant per quam
possit contentens reuelari. **E**is etiam attentissime est cauendum ne pro
restitutione rei alienae faciendam iniungant elemosinas faciendas. **N**on
enim dimittit peccatum nisi restituat ablatum si restitui potest. **N**on
etiam de simoniacis in beneficio dominus nisi abrenunciaverit beneficio si
in malice impetrato. **R**es autem alienae verius restituenda est si inue
niri potest alioquin heredi eius vel ei qui de iure succedit ab intesta
to est restitutio faciendam nisi per ordinationem testamenti sit aliud faci
endum. **S**i vero aliquis eorum nequeat inueniri nec spes est aliqua quod
ulterius inueniat utpote quod certissime constat eum ab hoc seculo iam mi
grasse et de re huiusmodi nihil aliud ordinasse. tunc de consilio pe
uidi confessoris si res ille parui valoris sint in ecclesias sunt expen
dende. **S**i autem magni valoris sint episcopus vel eius beneficiarius potest consulatur
quod si confessor consulit episcopum vel eius vicarium in hac parte non noiet per
sonam quam ad restitutionem tenet. **S**i autem spes habeat quod ille cui est re
stitutio faciendam valeat aliquo tempore repiri tunc non sunt distrahende res
sed ei restituende. **S**ed ponantur in aliquo tuto loco ubi fideliter
custodiantur et ipsi cum inuentus fuerit vel eius certo nuncio in i
tegrum restituantur. **C**auere tamen dominus tam episcopus quam confessor ne de
restitutionibus faciendis retineant aliquid sibi ipsorum ne ex hoc penitentes
a restitutionibus retrahantur et ne ipsi penitentiarum ecclesiasticarum
consiliarum fraudulenti videantur. **C**auendum est praeterea diligentissime
me sacerdotibus ne penitentias iniungant hijs qui peccata sua nolunt

dimittere ne in vanū p̄fidat de venia si eis nō penitētib⁹ p̄nta
iniūgatur **N**ex tñ talib⁹ est consulendū vt interim faciant q̄c
quid boni possunt vt deus eos ad verā penitentiam illustra
re dignetur **S**ane sup̄ confitētes pia gestare dñt viscera se
cū dū q̄ dñs dederit cōfessozes exemplo beati. **A**mbrosij de q̄
legitur q̄ quocienscūq; illi aliquis ob percipiendā penitentiam
lapsus suos p̄fess⁹ esset ita flebat vt ⁊ ip̄m flere oppelleret **Q**m̄
aut̄ sordes alienas diluere ⁊ p̄prias negligere aut languozes
alioz curare ⁊ se absq; cura relinquere non expedit neq; decet.
Om̄es debent sacerdotes ad min⁹ semel in anno suo ep̄scopo
aut eius penitēciario assignato aut etiā alijs auctoritatē ipsius
ep̄i hñtib⁹ in hac p̄te integre cōfiteri cū alijs sacerdotes curaz
aiāz ipsoz nō hñtes absoluendi eos nō habeāt nisi in vrgētis
necessitatis articulo potestātē licet em̄ omnes sacerdotes cū in
presbiteros ordinant̄ clauēs ligandi suscipiant et soluendi hñt
tamē eas ligatas donec ep̄s suus soluat eas aut aiāz curā cō
mittendo aut aliter licentiam indulgendo **I**tem non debent
credere sacerdotes q̄ nisi de licentia ep̄i possit p̄ volūtate sua
sibi eligere p̄fessorē q̄ nō h̄z curā animaz eoz hoc solū ep̄is
et quibusdā alijs p̄latis exceptis ius concedit p̄ter hoc si vo
lūt q̄ absolutio facta ab alijs valeat debent petere licentiaz a
suis ep̄is vt possint alijs plenarie confiteri **S**ane qui petūt
ab ep̄is penitēciarios sibi dari petant p̄uidos et hōestos Noui
aut̄ presbiteri curati anteq̄ parrochianoz suoz p̄fessiones au
diant rogent aliū sacerdotem p̄uidū discretū ⁊ exercitatū in cō
fessionibus audiendis qui eos in eis diligent̄ instruant ac infor
ment **L**auent aut̄ sacerdotes ne in cōfessione quā faciūt ante
altare nominēt aliquod graue aut turpe peccatū in specie sicut
est fornicatio pollutio p̄cipatio cū excommunicatis ⁊c sed soluz
in genere nominent peccata dicēdo sic vel similia **C**ōfiteor
deo celi ⁊ beate marie semp̄ v̄gini et om̄ib⁹ sanctis ⁊ tibi pa
tri vl̄ fratri qz peccaui nimis cogitatioe locutioe et ope om̄issit
one mea culpa **D**eo deprecor te orare p̄ me **E**t respōdēs di
cat **M**isereat̄ v̄ri ⁊c **N**on debent etiam confidere q̄ huiusmo

si confessio liberet eos ab aliquo mortali nisi in p̄uata confes-
sione confiteatur illud.

De sacramento ordinis **Capitulum vi.**

Clerici post q̄ recipiant ordines ep̄o v̄ eius penitenti-
ario in foro penitenciali plene confiteantur et discrete
ne forte indigne accedant ad ordines ex simplicitate aut igno-
rantia irregulariter ordinentur. **S**cre d̄nt omnes q̄ nullus or-
dinari debet nisi a p̄prio ep̄o v̄ de licentia eius ab alio. **Q**uod
si contra factum fuerit ab aliquo non d̄z exequi officij ordi-
sic suscepti quousq̄ fuerit cū eo dispensatus. **L**aveant aut̄ cleri-
ci ne ad ordines indigne accedant. **S**cientes q̄ de vita et ho-
nestate ordinandoz et scientia diligens inquisitio debz p̄mit-
ti ne si cecus cecum ducat tam ductor q̄ ductus in foueā mor-
tis cadat. **P**reuideant igitur ordinandi ne impedimentū aliqd̄
p̄dantur quo minus possunt canonice ordinari sicut est excō-
municatio non solū maior sed etiam minor v̄ defectus natus-
liū aut libertas vel morbus caducus vel lepra ⁊ huiusmodi v̄
symonia in ordine homicidiū bigamia. **N**ō aut̄ dyaconi in
presbiteros ordinandi sunt induti et coram ep̄iscopo induto
ordines celebraturo constituti. capellanus eius v̄ alios cui ip̄
se p̄sul fuisse manus eoz diligenter intus et exterius debet cō-
spicere ne in ipsis notabile aut indecens habeant aut enorme
quod ipsis celebrantibus posset postmodū scandalizare popu-
lum intuentem quod si habuerint ordinari non debent.

De sacramento matrimonij **Capitulum vij.**

Landestina matrimonia id est sine p̄ntia pluriū ido-
neorum testium et denūtiatione debita contracta sub
pena excommunicationis penitus inbibentur. **S**ub pena etiā
excōmunicationis et suspensionis etiā sacerdotibus inhibet̄ ne
mulierem cuius vir absens est p̄sumat alij matrimonialiter
copulare donec certissime de morte viri p̄ testes p̄doneos cons-
tet. et idem seruandum est circa virum cuius mulier absens est.
Huic etiā pene ille subiiciendus est qui vxorem leprosi alicui⁹
ip̄so viuente alij viro. et illum etiam qui aliquos ante annos

etatis legitime id est ante q̄. vii. quattuordecim. et mulier duo
decim habeat absq; licentia epi speciali p̄sumperit copulare.

Sacerdotibus etiam inhihetur ne aliquos nisi trina admo-
nitione p̄missa in tribus diebus domiciis vel festiuis matrimo-
nialiter iungere p̄sumat. nec in gradu quem ius canonicum
non concedit. Hoc autem vltimū districtū est obseruandū. Bra-
dus autem consanguinitatis doceat probianos suos sacerdo-
tes taliter computare. Fratres sunt in primo gradu. filij duoz
fratrum qui alicui dicuntur cognati germani sunt in secundo
gradu. filij duoz cognatoz sunt in tertio gradu. Horum autē
filij quos vulgus tertios cognatos appellat sunt in quarto gra-
du. Inter istos non est matrimonium legitimum nisi cum eis
per sedem apostolicam dispensetur. Ubi notandum q̄ in
quoto gradu consanguinitatis attinet mihi aliquis in eodem
gradu affinitatis attinet mihi vxor eius vel qualibet alia quaz
ipse carnaliter cognouit. Item notandū q̄ inter cōmpa-
trem et inter cōmatrem ipsius et inter patrimum et filiolarū v̄
inter filios carnales patris et illam quam ipse de sacro fonte
leuauit vel etiam inter filios carnales alicui et illam quā ipse
met baptisauit non est legitimum connubium nisi summus
pontifex dispensauerit cum eisdem. Porro si in computa-
tione graduum dubitatio aliqua emerferit consulere debent su-
per hoc sacerdotes episcopum antequā in matrimonio contra-
hendo vltius procedatur. Item sub pena excomunicati-
onis prohibere debent sacerdotes ne alter coniugium ad religi-
onem transeat nisi de licentia alterius coniugis et auctoritate
proprij episcopi. In consilio autē lateranē. prohibetur sub
pena suspensionis. ne aliquis pro benedictione nubentium vel
exequijs mortuozum vel pro alijs sacramētis pecuniā extorq̄-
re p̄sumat vel fiduciarios extigat v̄ propter hoc ficticia impe-
dimenta opponat iuxta illud quod dicit dominus in euanges-
lio. Gratis accepistis gratis date. Debent tamen a parrochia-
nis quibus impensa sunt sacramenta pie consuetudines obser-
uari et sunt per episcopum compescendi qui malitiose nituntur